

Israeli Archive Document #3688/8
Database #6159

From: Anonymous
To: Anonymous

Subject: The Dead Sea Project.

A fairly detailed account of the historical plans to utilize the minerals of the Dead Sea. Present plans to utilize the resources of the Dead Sea are discussed in detail.

מפעלי ים המלח בע"מ

1. בראשון לינואר 1930 הוענק זיכיון לחברה האשלג לא"י בע"מ לנצול המנרלים של ים המלח.
2. לפי סדר הזיכיון רשאית היתה חברת האשלג בין היתר לעשות את הפעולות הבאות:-
  - (א) להפיק ע"י אידוי מחצבים, מלחים וכימקלים מים המלח.
  - (ב) להשיג מים זכים הדרושים לייצור ולמטרות הכלליות של המלח (בשיטה לזכויות הקיימות לשמוש) מי הירדן או כל נחל מחצבים הנשפך לים המלח.
3. חברת האשלג לא"י פעלה לפי חנאי הזכיון עד אשר עבודת מפעלה הופסקה עקב פעולות איבה בכדינה במאי 1948.
4. בצפון ים המלח השתמשה החברה במי הירדן לכל מטרת משימתה ובכלל זה שטיפת בריכות המלח, ואילו בדרום ים המלח השתמשה החברה במים של וודי חסה לשטיפת בריכות המלח, ולשם שתייה השתמשה במים ממעיין בעבר הירדן.
5. מיני 1946 קיינה חברת האשלג במצב שיווצר במקרה וישתמשו במי הירדן להסקיה והיה ברור כבר אז כי הפסקת זרם הירדן חנצק קטוח בפעולות החברה וכל חכנית כזו תהיה זקוקה להסכמת החברה ולשהוף פעולה מצדה בטרם תבוצע.
6. מהקירות מוקדמות שנעשו הובהר כי כל שמוש בקנה מדה רציני של מי הירדן למטרות השקיה תוצאתו תהיה:-
  - (א) גובה פני ים הכלח ירד וכימיו יסוגו מן הגבולות הנוכחיים, בריכוז ים המלח יגבר ושטיפת מסקעי המלח בברכות תהיה לבלתי אפשרית (יש לציין שחלהין הייצור של החברה גורם למסקע של 8 טון מלח רגיל לכל טונה של ייצור אשלג).
  - יש לשטוף הצטברות מסקעי מלח אלה מן הבריכות בכל שנה כדי לפנות מקום ליבול העונה הבאה. בהעדר מים מתוקים שטיפה זו יכולה להעטוח ע"י כים מ-ים המלח אולם כשרכוז כי ים הכלח יגדל מימיו לא יוכלו עוד להמיס את מסקעי המלח בבריכות.
7. שיעור נסיגת הים מחופיו הנוכחיים חלוייה בכמויות המים שילחחו מן הירדן למטרות השקיה. בהנחה 3-4 שנים תחלופנה עד אשר ישתכסו בכל מימי הירדן להשקיה, יש להעריך כי הים יסוג עד הלכון (ליסון) חוץ מ-20 שנים ~~השנים~~ ^{מאז}.
8. אם הים יסוג לנקודה זו אזי יהיה צורך בהעסקת ביהח"ר לאשלג ממקומו הנוכחי וכן בבניית מערכת בריכות שלמה חדשה.
9. חברת האשלג לא"י הרשוכה בממלכה המאוחדת הפעילה מחקנים בצפון ובדרום ים המלח. ההון הכסולם של החברה הוא מליון ל"י ומהחזיק העקרי של המניות הוא חברה אמריקאנית-החברה הכלכלית לא"י ניו-יורק אשר השקיעה 200,000 ל"י שט במפעל (מייצגת כ-3) יחר ההון נמצא בחלקו הגדול בידיים בריטיות.
10. ב-1952 מכרה חברת האשלג למעשה את כל רכושה למפעלי ים המלח חמורת מניות ואג"ח בחברה זו.
הסכם המניות
11. עלהרחת המחקנים בדרום ים המלח עולה על 25 מליון ל"י. הקמת מתקן חדש במקום אחר כפי שיידרש עקב נסיגת הים לא תהא קטנה מסכום זה, ולאור הרושיים בהקמה יתכן ואף תעלה מליון. לכל סכום שידרש בהסקעה יש להוסיף הוצאות סלילה כביש מ-בי"חר הנוכחי למקום החדש. כל ההסקעה המקורית שהינה למעלה מ-25,000,000 הלך לאבוד ובכלל זה גם את כל הסכומים שהושקעו ע"י אזרחים אמריקאנים ובריטים אשר מהמת היוחם מחזיקים במניות חברת האשלג ממשיכים להתעניין בחברה.

12. מצבה הכלכלי של מדינת ישראל ימנע ע"י אי המשכח פעולות המפעל. יוצור אשג אינו דורש למעשה חומר גלם, וכ-2/3 מן המכירות מהווים ערך מוסף למטבע זר. לא הובאה בזה שאלת הרווחים במטבע זר מייצור ברום אשר מתקנו נמצא בוהליך בניה, או ממוצרים אחרים שיש בדעת החברה לפתחם בעתיד.
13. פחרון אחד לבעיה יכול להיות הקמת סכר מן הגדה המערבית של ים המלח ועד ללשון פרוש הדבר שכל השטח דרומית ללשון ישמש להקמת בריכות מלח. במקרה זה יהא צורך להעתיק מהמקום הנוכחי את בה"ח ואת בריכות הקרנליט אחרת יוברר כי שאיבת חתמיטות לבריכות ולבי"ח הנוכחי יהיו אסורים אולם מאידך, וחגברו על הקושי בשטיפה הכלח ולא ימנעו מן החברה את הייצור כפי שיקרה במקרה ולא יוזם סכר.
14. במקרה ותכניח הקמת תעלה נים החכון לים המלה חתגשם אזי בעיות נוספות תחפוררנה בקשר להטמעה מי ים החכון על תרכובת מי ים הכלח ויהיה צורך לטפל בבעיה זו.